

Vydržet. Vydržet. Vydržet.

Příběh generála Tomáše Sedláčka, veterána ze západní i východní fronty druhé světové války a vězně komunismu. A také příběh Jaroslava Řičici, nepotrestaného darebáka.

Mikuláš Kroupa

Vždycky jsem měl rád dobrodružné filmy se šťastným koncem. Dobro slavně vítězí nad Zlem, hlavní padouch putuje do vězení, případně bídne hyne při přestřelce, na poslední chvíli, aby to bylo napínavější. Spravedlnost triumfuje, hrdina je uctíván, otevírá se před ním šťastná budoucnost po boku krásné manželky nebo milenky. V divákovi se rozprostírá úlevný, příjemný pocit - dobře se mu pak spí. Filmy bez happyendu se širokému publiku tolik nelíbí. Možná jsou příliš podobné životu.

Dobrodružné příběhy 20. století, které jsme zaznamenávali pro Český rozhlas a občanské sdružení Post Bellum, nedospěly k happyendu ani ze dvou třetin. Hrdinové zestárli, aniž se dočkali satisfakce, darebáci většinou skončili jako podnikatelé či důchodci s tučnou penzí, vyšetřovatelé a soudci všemožných ničemností (pokud k vyšetřování a k soudu vůbec došlo) nezřídka konstatovali, že zločiny jsou promlčeny. „Šťastný konec“ v českém provedení znamená, že hrdina zemře přirozenou smrtí. Teprve pak se - někdy - slaví u pomníků, konají se monstrózní pohřby, noviny oznamují že odešel Velký Člověk.

Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, spoutaný účelovými paragrafy a za pečlivého dohledu státních zástupců a soudců, jako by převrátil smysl své práce naruby. Zdá se, že jeho cílem není vyšetření starých případů a hledání viníků, ale naopak odkládání caus, respektive jejich „uzavírání do ztracena“¹. Generál Tomáš Sedláček, který za svobodu Evropy a své země

---

¹ Nechci samozřejmě tvrdit, že ÚDV nepostavil před soud žádného komunistického zločince a že jen a jen vinou tohoto úřadu nebyly komunistické zločiny potrestány. Často se o to, aby případy vyzněly „do ztracena“, postaraly soudy – za všechny stačí zmínit případ estébáka Aloise Grebeníčka. Pravda je, že na ÚDV pracovala řada schopných a pro věc zaujatých lidí, ale pravda také je, že většinou byli znechuceni a nakonec odešli. Bilance potrestaných a nepotrestaných estébáků je pak velmi chmurná.

bojoval na frontách druhé světové války, za což byl po únoru 1948 „odměněn“ kriminálem, fackami a týráním všeho druhu, dostal v roce 2007 dopis. Úřad (dále ÚDV) mu v něm sděluje, proč přestal vyšetřovat jednoho z generálových mučitelů: někdejší soudruh z vojenské kontrarozvědky, ještě dříve vyšetřovatel vojenského Obranného zpravodajství Jaroslav Řičica, byl pozván k výslechu, kde vypověděl, že už si na nic z dávných padesátých let nepamatuje. Úřad zřejmě usoudil, že nelze vyšetřovat starce stíženého amnézií a že je tu koneckonců - jak stojí v dopise - i hlavní pádný argument: činy pana Řičici nemohou být trestné, neboť se na ně vztahuje amnestie, vyhlášená roku 1960. Generál Sedláček měl pocit, že si z něj někdo vystřelil: po téže amnestii byl totiž propuštěn z kriminálu. Existuje lepší praktické vyjádření nemravné polistopadové zásady „Padouch nebo hrdina – vždyť jsme jedna rodina“?

Když jsem důchodce pana Řičicu našel a zatelefonoval mu, m.j. mi potvrdil, že o generálu Sedláčkovi musel na ÚDV vypovídat. Prý ho to rozzlobilo a urazilo. On, který takové cucáky kdysi řídil, má nyní strpět, aby mu kladli otázky?! Byl to – jak prohlásil - jeden z nejhorších okamžiků jeho života. V duchu jsem říkal: Když už vyšetřovatelé nedovedou poslední zločince z padesátých let alespoň dostat k soudu, kde by se jejich minulost veřejně projednávala, měli by si takové lidi, jako je Řičica, aspoň pravidelně předvolávat. Měli by těm spokojeným zpupným seniorům, kteří si užívají vojenské výsluhové výhody, aspoň dvakrát za rok nepříjemně připomínat, co provedli. Jistě, vím, že existují stovky důvodů, proč to nejde, že tu policie není od toho, aby šikanovala vyšetřované, že i fízlové a řezníci z počátků stalinismu mají svá občanská práva... Ale naštěstí jsem novinář, nikoli policista. A tak za nimi můžu chodit, můžu se jich ptát – a můžu psát o těch, kterým zničili život.

Tomáši Sedláčkovi je letos devadesát let. Na shromážděních válečných veteránů a při pietních setkáních u pomníků ho nemůžete přehlédnout: vysoký, štíhlý, téměř bez vlasů, s jizvou na temeni. Zranění, které není z války, obvykle schovává pod červeným výsadkářským baretem. A vždycky nosí černé brýle,

protože je slepý, po operaci hlavy, kterou prodělal před několika lety. Začal jsem si z různých dokumentů vypisovat jeho stručný životopis: Narodil se 8. ledna 1918 ve Vídni, dětství prožil v lázeňském městě Toušeň. Jako sedmnáctiletý nastoupil základní vojenskou službu, pak vystudoval vojenskou akademii v Hranicích. Roku 1938 sloužil v hodnosti poručíka v Liberci, při mobilizaci v září 1938 byl přidělen k hypo-mobilní baterii. V roce 1939, v době, kdy zbytky Československa okupovaly Hitlerovy jednotky, pracoval jako adjunkt cenového úřadu v Jilemnici...

Když se Sedláček zotavoval v nemocnici z operace, uložili na vedlejší postel zraněného vojáka, v civilu historika Jiřího Plachého. Týdny spolu rozmlouvali, spřátelili se a nakonec se dohodli, že se budou dál scházet, aby mladý historik mohl generálův životní příběh knižně zpracovat.² S Jiřím Plachým jsem se o několik let později setkal v jedné roztocké hospodě – a ptal jsem se ho mimo jiné, jestli by dovedl popsat krátkou situaci, která Sedláčka nejvíc vystihuje. Ani se moc nerozmýšlel: *„Je to taková momentka z kriminálu, z vyšetřovací vazby. Několik měsíců byl na začátku padesátých let vězněn na samotce, kde nemohl sednout ani lehnout, musel pořád jen chodit. Ne hodiny, ale dny a noci. A celou tu dobu si opakoval: vydržet! A to je přesně Sedláček. Nevzdává se.“* Rozhovor s mužem, který se nevzdává a který mi chození po cele popsal i po sedmapadesáti letech velmi podrobně, jsem jel natáčet s historiky Petrem Kourou a Petrem Blažkem - do domku u Hrusic, kde bydlí se svou dcerou.

Do boje proti Němcům, vstříc zklamání z Francouzů

V dubnu 1940 se dvaadvacetiletý poručík dělostřelectva Tomáš Sedláček, kterého úřednické povolání v době okupace přivádělo k zuřivosti, vydal hledat armádu, v níž by mohl bojovat proti nacistickému Německu. Jednoduchá a přímá trasa z protektorátu dávno neexistovala. Jako mnozí jiní tedy vyrazil

---

² Paměti Tomáše Sedláčka, připravované historikem Jiřím Plachým, zatím nevyšly.

načerno takzvanou balkánskou cestou, přes Slovensko, Maďarsko, Jugoslávii, Řecko, Turecko, Sýrii až do Bejrútu: „*Byl jsem v předposledním transportu přes Středozemní moře do Francie, do vojenského ležení v La Agde, kde se formovala naše divize. Přidělili mne k prvnímu dělostřeleckému pluku. Dělostřelci ještě neměli výcvik, potíže byly s koňmi, výstrojí i zbraněmi. Francie byla pořád v klidu, jako by se nic nedělo, což nás překvapilo. Také nálada Francouzů byla taková nijaká. My jsme chtěli bojovat, takže není divu, že jsme byli z Francouzů zklamaní. Po obsazení severní části Francie nás evakovali přes Gibraltar lodí Nordsmoure, a pak na ViceRoy of India do anglického Plymouthu,*“ popisuje Sedláček cestu do Anglie, která trvala asi čtyři měsíce.

Na Francouze a jejich vojenskou neschopnost v bojích s postupující německou armádou v prvních letech války mají silné vzpomínky skoro všichni českoslovenští západní veteráni. Generál Antonín Špaček například vyprávěl: „*Francouzi nechtěli bojovat. U každého praporu jsme měli protitankové kanóny – pětatřicítky a sedmatřicítky. Ale munici jsme dostali do pětačtyřicítek a pak jsme ji museli složitě vyměňovat s jiným útvarem. Když si vezmete, v jaké době to bylo, tak šlo vlastně o sabotáže nehrubšího zrna... Byli jsme pak na frontě, měli jsme koně, ale neměli jsme kanóny, jiní zase měli kanóny a neměli koně. Kdo to zavínil? Nikoli naši, ale Francouzi.*“ Antonín Špaček zemřel krátce poté, co jsme s ním natáčeli rozhovor. Řekněme o něm pár slov, zaslouží si to. Narodil se 23. května 1917 v Hradčanech na Prostějovsku, na podzim v roce 1939 utekl balkánskou cestou do Francie, tam se zúčastnil bojů, byl transportován do Británie a roku 1944 nasazen při obléhání francouzského přístavu Dunkerque...

Z Francie se tehdy evakovalo téměř pět tisíc Čechoslováků (včetně letců) - desetkrát méně, než se jich původně hlásilo do služby. Ti, kteří ve Francii žili už před válkou nebo tam měli rodiny, zůstali. Ti, kdo věřili, že má ještě smysl bojovat, většinou uprchlíci z protektorátu, se snažili dostat do Británie. V letech 1941 - 1944 si tam českoslovenští vojáci v Británii odbývali výcvik – a také se těšili pohostinnosti místních pubů a náklonnosti slečen. V odborné literatuře se

uvádí, že si v Anglii našel dívku každý třetí čs. voják. Mnozí se oženili, jako třeba právě Špaček: „*Když jsme se potkali, moje paní byla poručík a já podporučík. Čili ve dne jsem jí musel vojensky zdravít a večer jsem jí vzal do náruče. Celý měsíc jsme se jen vídali, Angličanky byly poměrně rezervované. Češi se ale chovali slušně, zdvořile a navíc měli pověst hrdinů z války ve Francii.*“ A Tomáš Sedláček potvrzuje: „*Existoval takový žebříček popularity spojeneckých armád. Pokud vím, nejlíp na tom byli Norové, my jsme byli hned za nimi a někde vzadu Poláci. My jsme prostě měli dobré jméno, zejména díky letcům RAF, kteří tam byli známí. Pokud jsem se dostal do nějaké rodiny, přijímali mne otevřeně, přátelsky. Snažili jsme se chovat všude slušně. I v kursech jsme se snažili – já jsem prošel battleschool, parakurs, pt kurs (výsadkářské a zpravodajské kursy, pozn. m.k.). Jako starý Sokol jsem ale instruktory strčil do kapsy. Když jsme cvičili na nářadí, kam se na nás hrabali.*“

V britských jednotkách se Sedláček naučil bojové techniky, které se v československé předválečné armádě necvičily. Třeba „killing silence“, rychlé a tiché zabíjení. Naučil se ovládat vysílačky, naučil se signály, základní zpravodajské dovednosti. Po zkušenostech z fronty ale říká, že ani ten nejlepší výcvik nezaručuje, že člověk obstojí: „*I když proděláte všechny možné vojenské kursy, kde se střílí ostrými a kde kolem vás lítají trhaviny, tak stejně víte, že je to jen jako, že se nestřílí po vás. Když se ale dostanete do skutečné bojové situace, je to jiné. Nedá se odhadnout, jak se kdo bude chovat. Podívejte se třeba na Vaška Kindla a vedle něj na Františka Závorku a Josefa Šanderu.*“

Kdo byli Václav Kindl, František Závorka a Josef Šandera? Historik Petr Koura vysvětluje: „*Tři parašutisté, velitelé tří výsadků z Británie, všichni se s generálem Sedláčkem znali. Přestože měli podobný výcvik, jejich osudy jsou rozdílné. Václav Kindl velel výsadku INTRANSITIVE, byl vysazen na jaře roku 1942 v protektorátu a dostal se do těžké situace. Přestože bylo popraveno několik lidí, kteří výsadkáře ukrývali, převážně z jihočeské vesnice Bernartice,*

dal se Kindl do služeb gestapa jako konfident. Hrál úlohu údajného parašutisty, který hledá pomoc, a mnozí kvůli němu přišli o život. Při jedné akci gestapa byl Kindl náhodně zastřelen, ale podle některých pramenů mu ve skutečnosti byla změněna identita a později dokonce působil jako komunistický rozvědčík. To ale není přesvědčivě prokázáno. Závorka a Šandera se na rozdíl od Kindla zachovali podle vojenské přísahy. František Závorka velel výsadku ANTIMONY, vysadili ho na podzim 1942 a zahajoval tzv. druhou vlnu československých paravýsadků z Londýna do Protektorátu. Když byl obklíčen gestapem v Rovensku pod Troskami, vyhrožovali mu, že pokud se nevzdá, bude celé Rovensko srovnáno se zemí jako Lidice. František Závorka a jeho společník Lubomír Jasínek to vyřešili tak, že se skutečně vzdali, ovšem hned po té rozkousli ampulku s jedem. A podobně se zachoval i Josef Šandera, který velel velmi úspěšnému paravýsadku BARIUM na konci války, jehož členové organizovali partyzánskou a zpravodajskou činnost na Moravě. V obklíčení se Šandera pokusil zastřelit, těžce se zranil a přes veškerou péči, kterou mu gestapo věnovalo, zemřel v nemocnici. Ani z něj tedy gestapo nic nedostalo.“

Dukla: past (nejen) na „západáky“

Když Tomáš Sedláček dokončil všechny výcvikové kurzy, zaslechl v rádiu zprávu z východní fronty: v Buzuluku se formuje československá brigáda. Její velitelství se potýkalo s nedostatkem důstojníků. „*Když sháněli důstojníky na východ, vytáhli nás z anglické armády. Soustředili nás v Southendu u náhradního praporu, kde jsme čekali a čekali a čekali. Zkomplikovalo se to, protože za dva měsíce měli Spojenci spustit invazi a byl absolutní zákaz jakéhokoliv výjezdu.*“ Zkusil jsem si představit, jak vypadaly přípravy, atmosféra, co cítili vojáci při loučení těsně před ostrým nasazením. Ale moc mi to nešlo. Když jsem se na to Tomáše Sedláčka ptal, vytáhl malý zápisník v kožených deskách. Byl to jeho deník z roku 1944, den za dnem ve stručných zápiscích, záznamy z jeho nasazení na východní frontě: „*Je to notýsek, který se*

vydával pro armádu v Anglii. Mám tam poznámky z vandrování na východ, z bojů na Dukle a ze Slovenského národního povstání. Je tam třeba poznámka: Jindra Vaculík se dnes dopoledne ženil, pomlčka, blbec... Psal jsem to v den, kdy jsme odjížděli. Jindra byl poručík dělostřelectva, tenkrát už nadporučík z mého ročníku akademie, s nímž jsem se znal a který byl s námi v transportu, a dopoledne se oženil s nějakou Angličankou. Nedovedl jsem pochopit, že se někdo žení, když jede do války.“ Na východní frontě si pak Sedláček si zapsal do deníku i spoustu dalších věcí, třeba poznámku o slovenských oficírech, kteří utíkali z bojů. Když mi dal deník do ruky, pracně jsem luštil zápis ze 6. listopadu 1944: *„K snídani byla káva, oslava revoluce v Rusku. Řečnil Příkryl, pak Osmolov a poslanec Laušman, trochu jsme vymrzli, zařvali asi desetkrát nazdar, měli jsme čištění zbraní...*“ Českoslovenští vojáci měli podle zápisů z deníku pravidelná politická školení, která ovšem ne každý, Sedláčkovými slovy, „baštil“. O politice se mezi vojáky nemluvalo - a kdo o ní mluvil, byl prý většinou „hvězdář“ neboli komunista.

Na východní frontu se Tomáš Sedláček dostal přes Gibraltar, Středozemní moře, Egypt, Suez, přes tehdejší Palestinu do Haify, z Haify přes Damašek, do irácké Basry a do Teheránu. Přes Kaspické moře do Baku, odtud letecky do Rozstova a do Černovic, kde se formovalo „náhradní vojenské těleso“ východní armády. Historik Jiří Plachý říká: *„Většina z těch, kdo přijeli z Anglie, šla k bojujícím jednotkám přímo z transportu, z nějaké vlakové zastávky. Někteří umírali dokonce v anglických vycházkových uniformách ještě ten den. Důstojníci kolem generála Ludvíka Svobody, dokonce i on sám, prý nebyli vojákům z Británie zrovna přátelsky naladěni. Říká se, že je nesmyslně posílali na místa, kde byla naprosto ztracená bojová situace a kde se dala přepokládat jejich okamžitá smrt. To jsem ale již v rovině spekulací. Tomáš Sedláček byl okamžitě po příjezdu vyslán do přífrontového pásma, ustanoven do velitelské funkce a odeslán na frontu. Myslím ale, že měl trochu štěstí, protože se dostal na místo*

náčelníka štábu dělostřelectva druhé paradesantní brigády, což znamenalo, že nemusel být čtyřicet hodin přímo v bojích. “

Do vojenského ležení v Černovicích dorazil Sedláček s přáteli z Británie, s některými se pak nestačil ani rozloučit, zemřeli krátce po nasazení: „*Vzpomínám si například na nadporučíka Brhlika, který bojoval už u Tobruku, dostal se do našeho transportu na východ a hned v prvních dnech padnul. Nebo Tonda Renčín, s kterým jsem to tehdy táhnul, nadporučík, dragoun, vysoký, zubatý blondák, padl druhý nebo třetí den. A ještě další kluci, nejen u druhé brigády, protože u první i třetí to bylo obdobné. “* Moc nechybělo a Tomáš Sedláček zahynul stejně - během útoku na Dukle, kde ho zařadili do útočných jednotek prvního praporu. Vyjádřeno vojenským jazykem: jednotky přešly z pěší formace přímo do útoku. Řečeno normálně: asi po stokilometrovém pochodu museli unavení vojáci útočit do prudkého kopce, jehož vrcholk střežily zkušené kulometné oddíly Wehrmachtu. Útok se změnil v masakr, který velitel Sedláček přežil jen zázrakem.

Záhy ho čekal další zápas o život: spolu s ostatními příslušníky druhé paradesantní brigády byl převelen do týlu nepřítele, na pomoc Slovenskému národnímu povstání. Odlétali z letiště Krosno a přistávat měli na letišti Tri duby. Letadlo se třikrát vzneslo, dvakrát se vracelo kvůli špatnému počasí, potřetí pilot přistání „risknul“. Sedláček si to dodnes pamatuje: „*Viděli jsme jen, že zespoda vystřelují rakety. Byl jsem s pilotem v kabině, on se rozmýšlel, a pak se najednou spustil dolů, propíchnul mlhu a šťastně jsme přistáli. Pilot byl mokřej jak myš, uvědomoval si, co riskuje. Taky už se tam staly nějaké průšvihy. Jedno letadlo se napasovalo do kopce ve Vysokých Tatrách. A Franta Urbánek, můj přítel z Anglie, dělostřelec, na Trech dubech zahynul. Jejich letadlo už přistávalo, mělo vytažený podvozek, škrtno o stodolu a rozsekalo se. “*

Slovenské národní povstání začalo v srpnu 1944 a trvalo do října, na straně povstalců bojovalo asi 60 000 mužů pravidelné armády a 18 000 partyzánů. Němci je krvavě potlačili. Poslední bitvy se vedly směrem na Brezno,

Jižní a Západní Zvolen a podél Hronu. Výsadková brigáda, kde sloužil i Sedláček, mohla počítat jen s materiálem, který jí nechalo letecky dopravit štábní velitelství na Ukrajině: *„Dělostřelci měli v průměru střelivo na dva dny. A s tím měli vydržet bůhví jak dlouho. Žádná naděje na doplnění nebyla. Na Slovensku panovalo dvojí velení. Vedle mobilizované slovenské armády bojovali v horách i partyzáni, kteří měli nějaké vlastní velení v Kyjevě. Ta velitelství se složitě dohadovala... Měli jsme mapy, kde byly vyznačeny jednotky armády a místa, kde měli být partyzáni. Otázka ovšem je, jestli tam skutečně byli.“*

Oči Martina Udržálka

Druhá paradesantní brigáda československé armády, něco přes čtyři sta mužů, musela ustupovat před německými obrněnými divizemi přes Nízké Tatry na východ směrem k východní frontě. O pochodu horským údolím na Donovaly a na Chabenec se pak vyprávěly legendy. *„Musíte si uvědomit, že v horách ležel asi metr sněhu,“* říká historik Jiří Plachý. *„Vojáci a civilisté museli několikrát měnit směr, pochodovat do prudkých kopců, mnozí lidé umrzli nebo se zranili a nemohli postupovat dál. Tento pochod nepřežil například poslanec, komunista Jan Šverma.“* A Tomáš Sedláček má na pochod vzpomínku, která se mu často vrací: *„V našem transportu byl také Martin Udržálek, moravský Slovák, stokilový chlap, velitel roty. Válčil na severních svazích Nízkých Tater a Němci mu prostřelili patu. Vojáci z jeho jednotky mu udělali nosítka a tahali ho. Standa Uchytíl, velitel praporu, mi říkal, že museli ty kluky mlátit klackem, aby ho někde nenechali. Tahat stokilového chlapa ve sněhu do kopců – to není žádná sranda. Přitáhli až k nám, naši doktoři Udržálka ošetřili. A teď jsme se měli vydat na pochod přes Tatry po Chabenci. Martina jsme tedy příšněrovali na koně, který šel vpředu, jenomže jakmile se ten kůň dostal do svahu, Martin spadnul. Tak mu na zem dali deku, pláštěnku a pistoli a nechali ho tam. A teď si to představte: celý ten štrůdl mašíroval kolem něj! Nedalo se mu pomoci, nemohli jsme ho vzít sebou. Když jsem ho viděl ležet, nedokázal jsem jít kolem*

něj a dívat se mu do očí, tak jsem ho obešel hlubokým sněhem. Nemohl jsem pro něj nic udělat, mojí povinností bylo jít dál. Zajímavé je, že to s ním dobře dopadlo, objevili ho nějací civilisté a dopravili do Banské Bystrice do špitálu.“

Zoufalí, unavení a hladoví vojáci neměli sebemenší šanci přejít v hlubokém sněhu Tatry a připojit se ke sto kilometrů vzdálené východní frontě. Na úpatí hor velitelé rozhodli, že se jednotka rozdělí na menší skupiny. Každý se musel postarat sám o sebe. *„Bylo jasné, že to takhle dál nejde, že se musíme někde ukvartýrovat,“* vypráví Sedláček. *„Problém byl ale se zásobováním. Proto jsme dostali rozkaz, že se musíme rozdělit. Dali jsme se dohromady tři důstojníci – Ignác Syrovátka, Josef Benklán a já. Měli jsme u sebe pucáky, já měl nějakého volyňského Čecha Václava Kadeřábka, což byl strašně hodnej kluk, ale jako pucák za nic nestál, protože byl moc slušnej – a pucák musí být tak trochu zloděj. Benklán měl sebou dva kluky a Nanda Syrovátka jednoho podkarpatského Rusína, kterého nám tam potom zastřelili.“* Důstojníci s doprovodem objevili v lesích dřevěný srub, obývaný početnou židovskou rodinou. Do deníku si pak Sedláček poznamenal: *„Je to úplný ráj. Teplo, jídla dost.. .... Němci přepadli brigádu. Byla to pěkná paseka, hodně mrtvých. Vyslali jsme hned hlídku. U Židů bylo velké pozdvižení. Začali jsme stavět bunkr v lese asi pět set metrů za chatou.“* Na jaře roku 1945 se druhá paradesantní brigáda znovu dala dohromady, to už v Nízkých Tatrách operovaly první rumunské jednotky. Rudá armáda postupovala do vnitrozemí Československa. Z 8. na 9. května 1945 vjely tanky Rudé armády do Prahy. Tomáš Sedláček ztratil desítky přátel, ale byl pořád naživu.

Únor 1948 a generálova „politická blbost“

Po válce vedl tehdejší major Sedláček katedru bojové zdatnosti na vojenské akademii, později se stal velitelem plzeňské posádky, oženil se a těšil se na klidný život armádního důstojníka v mírových časech. Ke komunistům neměl příliš vřelý vztah, spoustu jich za války poznal osobně. O únorových událostech

roku 1948 si prý ale nejdřív naivně říkal: politici se hádají, to k demokracii patří. „Byla to moje politická blbost a já si to uvědomuju. Z první republiky jsem byl zvyklý politiku nevnímat, nezabývat se politickými věcmi... Nikdo z mých kamarádů, kteří prošli vojenskou akademií, neměl politické ambice. My jsme se snažili být odborníci v své profesi. Samozřejmě, že se nás politika po válce dotýkala, ale nějak jsme to nedomysleli. Ti, kdo to domysleli, většinou utekli. Já blbec jsem tu zůstal.“ Historik Jiří Plachý Sedláčkovi přizvukuje: „Naprostá většina vojáků byla vychovávána v tom, že armáda má být nepolitická a politická angažovanost vojáka je nevhodná. Tím pádem se o politiku moc nezajímali. Většinou si říkali: jsme vojáci, je tu legální vláda, svobodné Československo, které jsme vybojovali. To, že se perou strany v parlamentu, je běžné, bylo to za první republiky, je to teď a bude to i po volbách. My jsme tu od toho, abychom uhájili samostatnost proti vnějšímu nepříteli. - Většinu vojáků převrat v roce 1948 zaskočil.“ V jakém rozpoložení byl Sedláček krátce po únoru? U plzeňské posádky měl kromě jiného na starosti i objíždění hranic, byl jen pár kroků od svobody: „Několikrát jsem si tehdy říkal: hergot, když už jsem tady, nemám vzít roha? V kriminále jsem si na to pak mockrát vzpomněl. Neudělal jsem to, byla to pitomost, nedomyšlenost, stálo mě to devět let života.“

V Plzni sloužil pod Sedláčkem kapitán Josef Kučera. Spřátelili se, jezdili spolu po vojenských akcích a debatovali o nových komunistických poměrech, na které se dívali se stejnou nechutí. Jejich životy se brzy měly tragicky propojit. V roce 1949 Sedláček odešel z Plzně na Vojenskou akademii v Praze, kde byl jmenován profesorem. Podle všeho pořád doufal, že komunismus na rozdíl od jiných „západáků“ přečká, že mu pomůže minulost bojovníka z východní fronty – a nezapomeňme, že v té době kdekdo doufal, že se Gottwaldův režim zhroutí, že vypukne povstání nebo válka mezi Západem a Východem. Přečkával až do 21. února 1951, kdy si ho zavolal nadřízený důstojník a oznámil mu, že se má hlásit ve tři hodiny odpoledne na generálním štábu – bude prý vyslán na čtrnáctidenní služební cestu. Sedláček si ještě zašel domů na oběd a oznámil

ženě, že bude čtrnáct dnů pryč. Nemohl v té chvíli tušit, že se jako manželé už nikdy na svobodě nesetkají, že se uvidí jen párkrát přes mříže. Když jedl oběd, zazvonil telefon. Hlásil se kdosi z generálního štábu, že prý k Sedláčkovým dorazí člověk z ministerstva obrany, který bude pana majora doprovázet. Zanedlouho před domem zaparkoval tatraplán.

„Vlezl jsem do auta, samozřejmě jsem byl v uniformě. Vzadu seděl nějaký podplukovník, vpředu šofér a vedle něj podporučík. Ti dva oficiři se mi představili, podali jsme si ruce. Tatraplán se rozjel. Podplukovník se zeptal: Máte zbraň? - Samozřejmě že nemám, odpověděl jsem. - Tak se chyťte špagátu, tady, za sedadlem řidiče, oznámil mi. To už bylo jasné, tak jsem se chytil. Jeli jsme na Prašný most a místo doleva na 'kulaťák' ke generálnímu štábu jsme to vzali doprava na Hradčany k Domečku,“ vzpomíná Tomáš Sedláček na své zatčení.

V péči pana Pergla, milovníka mučících nástrojů...

Jak to v hradčanském Domečku v Kapucínské ulici u Loretánského náměstí v padesátých letech vypadalo? *„Šéfem byl štábní kapitán Jindřich Pergl, známý sadista, který se vyžíval v týrání a buzerování vězňů. Vedl mě do prvního patra, kde byla na podestě dřevěná tabule a na ní visela pouta, okovy a další mučicí nástroje. On se u nich zastavil a ukázal na ně, abych prý viděl, co mě čeká. A strčil mě na celu. To je můj první, zvukový dojem z kriminálu: to zabouchnutí dveří, které do smrti nezapomenu.“* Sedláček měl za sebou peklo bojů na frontě – ale čekalo ho další, v jiné podobě. *„Z cely mě vzápětí odvedli k vyšetřovateli, měl jsem zavázané oči. A pak to začalo: Hovořte o své trestné činnosti! Nevěděl jsem, o čem mám mluvit, tak jsem řekl, že o žádné trestné činnosti nevím, což bylo považováno za zapírání. Druhý nebo třetí den tedy zavolali Pergla, ten mě strčil do řetězů, na nohy mi dal okovy. Vždycky říkám, že proti středověku tam byl úžasný pokrok. Ty okovy měly manžety, což ve středověku určitě nebyvalo!“* Historik Jiří Plachý si po dlouhých rozhovorech myslí, že Sedláčkovo vyprávění

je třeba doplnit: „*Pan generál to ze skromnosti trochu zkresluje a převádí do černého humoru. U výsledků ho týrali, psychicky i fyzicky. V pamětech, které sestavujeme, říká jen tak na okraj, že vyšetřovatel mu dal sedm facek, ale že měl vlastně štěstí, protože byli i vyšetřovatelé mnohem brutálnější, kteří mlátili hlava nehlava. Zmiňuje se, že nesměl devět dní spát, že měl halucinace...*“

Na ministerstvu národní obrany tehdy vládl hrdina z východu, generál Ludvík Svoboda - a především Obranné zpravodajství, vedené pověstným Bedřichem Reicinem. Po roce 1948 se spustila persekční mašinerie. Osud Tomáše Sedláčka sdílely stovky vojáků. Velmi často končili v komunistických kriminálech za pokus o tajný přechod hranic, za to, že někomu pomáhali při útěku – anebo jen proto, že za války odešli bojovat „k západním imperialistům“. Vraťme se teď krátce k Antonínu Špačkovi, kterého jsme už citovali na počátku kapitoly. Z bojů na Západě se vrátil do Československa, přivezl si syna a anglickou manželku. Sloužil u Hradní stráže, od roku 1947 působil podobně jako Sedláček na vojenské škole. Po únoru 1948 byl degradován a poslán z armády na nucenou dovolenou - uvědomoval si, že komunisté čekají, až udělá sebemenší „chybu“. Jeho žena s dítětem odjela zpátky domů, Špaček se na rozdíl od mnoha jiných nepokusil o ilegální útěk, podal oficiální žádost o vystěhování za rodinou.

Přesto byl Antonín Špaček zatčen a odsouzen za údajnou špionáž a za pokus o vyzrazení vojenského tajemství na deset let kriminálu: „*Generál Svoboda se jako ministr obrany neštítel vyhazovat své spolubojovníky z armády. Je podepsán i pod dekretem o mém vyhazovu. Byl to jeho vlastnoruční podpis, žádné faksimile... Když jsem byl poslán na dovolenou, už jsem se chystal odejít z armády a vycestovat do Británie za ženou. Podával jsem oficiální žádost o vystěhování. Ve čtvrtek 17. února 1949 jsem dostal vyhazov z armády, v pátek jsem obcházel úřady, v pondělí večer prý u našich dveří někdo zvonil, ale to jsem nebyl doma, v úterý brzy ráno mne zatkli. Soud pak 'nabyl přesvědčení', že kdyby se obžalovanému Špačkovi nepodařilo odjet na vystěhovalecký pas, byl by*

odešel ilegálně, stejně jako v roce 1939, a v zahraničí se dopustil velezrady. Skutková podstata nebyla naplněna, ale komunistický soud konstatoval, že kdybych byl býval mohl, byl bych spáchal zločin... V té době jsem přitom byl de facto už půl roku z armády pryč, tak co jsem asi tak mohl prozradit? ... Když nás likvidovali nacisté, nedivil jsem se, měli to v programu, byli to okupanti. Ale že tohle mohli dělat vlastní lidé, to je nepochopitelné...,“ vzpomínal Antonín Špaček. Svůj „trest“ si odpykával v trestaneckých táborech při jáchymovských uranových dolech. Roku 1956 se s ním – stále ještě „muklem“ - rozvedla žena. Po propuštění zůstal v dolech jako dělník. Dožil se rehabilitace i pádu KSČ, roku 2001 se stal předsedou Čs. obce legionářské, zemřel o šest let později.

Co budem dělat, až tady nebudu?

A zpátky do roku 1951. Třiatřicetiletý major Tomáš Sedláček je v malé vězeňské místnosti, v budově zvané Domeček, v pověstné vyšetřovací věznici OBZ - Obranného zpravodajství. Několik měsíců ho tu mučí. Čas mezi surovými výslechy tráví na samotce. Pro mladého důstojníka je to bezvýchodná situace: nesmí sedět, nesmí spát, musí bez přestání chodit. Má halucinace, svět se mu obrací vzhůru nohama. Neví už, co je skutečnost a co jen sen, netuší, proč ho zavřeli, co po něm chtějí a jak dlouho to celé bude trvat. Předvedou-li ho k výslechu, vyšetřovatel na něj neustále křičí, aby se přiznal. Řekne-li, že neví k čemu, dostane facku. Když mu ani to nerozváže jazyk, dají mu ruce a nohy do želez: *„Když jsem nebyl u výslechu, tak jsem musel furt chodit. Celý den a celou noc. Počítal jsem to, a musel jsem v tom malém prostoru cely nachodit desítky kilometrů. Moje heslo bylo vydržet. Chodil jsem ode zdi ke zdi a říkal jsem si pořád dokola: Vydržet! Vydržet! Vydržet! Když mi pak dovolili, abych si sednul, snažil jsem se z toho prostředí odpoutat. Vymýšlel jsem si a domýšlel různé své historie, holky se v tom samozřejmě motaly. Nejdřív jsem se bál myslet na manželku, to bylo příliš ostré, pak už ale člověk do toho manželku zatáhne a žije v představách: co budeme dělat, až tady nebudu...“*

Během výslechů dávali Sedláčkovi pouta, občas dostal facku za drzost: *„Když usoudili, že strašně zapírám, tak zavolali Pergla, aby mě šoupnul do řetězů, které jsem pak nosil půl druhého dne. Jinak jsem u výslechu seděl v koutku, míval jsem pouta na ruku. Když mě vyšetřovatel fackoval, tak jsem samozřejmě měl spoutané ruce.“* Tomáše Sedláčka vyslýchali dva lidé. Na jednoho si už nevzpomíná, na druhého - Jaroslava Řičicu - si pamatuje dobře. Vypráví, že právě Řičica ho fackoval, právě on zavolal Pergla a výslovně mu nařídil, aby Sedláčkovi spoutal ruce a nohy do okovů. Po devíti dnech výslechů a chození beze spánku podepsal Sedláček výslechové protokoly, které vyšetřovatel připravil. Teprve pak ho Řičica nechal vyspat. Při dalším výslechu odpočatý Sedláček podpis odvolal. A martyrium pokračovalo.

Důchodce, který chodí „na kursy paměti“

Jaroslav Řičica je kapitán ve výslužbě. Narodil se 24. dubna 1924 ve Veselí nad Moravou, stal se strojním zámečníkem u ČKD Sokolovo a roku 1944 pracoval – patrně z donucení - pro říši jako jeden z totálně nasazených. Po válce se živil jako dělník a roku 1947 nastoupil do základní vojenské služby. Tehdy se „politicky zorientoval“ – podal přihlášku do KSČ, požádal o možnost zůstat u armády a po únoru 1948 začal prokazovat věrnost straně a vládě na 5. oddělení ministerstva obrany jako „výslechář“.

Vrátná v domově pro seniory, kde dnes Řičica žije, střeží „své“ důchodce jako oko v hlavě: „Co mu chcete? On s vámi nechce mluvit, takže nashle,“ vyhazuje mě a mého kolegu z Post Bellum. V ruce držím cédéčko, na které jsem zkopíroval některé zvukové pasáže vyprávění Tomáše Sedláčka – a snažím se nenechat se odbýt: „Jdeme pana Řičicu navštívit a chtěli bychom s ním natočit rozhovor. Neseme mu dárek,“ říkám nevrlé stařeně. Chvilí telefonuje a asi za deset minut schází po schodech do foyer starý pán v teplácích, dívá se na nás a jazykem si neustále přejíždí přes vyschlé rty. Raději zapínám diktafon a už

z dálky volám, že jsem Kroupa, že jsem s ním telefonoval, že si na to jistě vzpomíná, že rozhovor bude krátký... Pan Řičica souhlasí.

M.K.: Dobrý den. Jak se jmenujete?

Jaroslav Řičica. Je mi třiaosmdesát let.

Dokázal byste vyprávět něco ze svého života, nějakou historku?

Ne nic si nevybavuji. Já tady chodím na kurz paměti.

Čím jste vlastně v životě byl?

No, dělal jsem na dráze a potom jsem byl v armádě, voják.

A co jste v armádě dělal?

No, to vám říkat nebudu.

Proč ne?

Podepsal jsem to kdysi, je to tajné.

Dodnes je to tajné?

Já nevím. Ale nic vám říkat nebudu, protože si z toho nic nepamatuji.

Aspoň u jaké zbraně, u jaké posádky jste sloužil?

V administrativě. V Banské Bystrici a Praze.

V Praze - kde přesně?

Na MNO, ministerstvu národní obrany.

To bylo v Dejvicích nebo kde?

V Dejvicích.

To je generální štáb?

Ale prosím vás, já vám nic říkat nebudu.

Mohu ještě jednu otázku? Tomáš Sedláček, říká vám to jméno něco?

Vím.

Kdo to byl?

Voják. Nebudu vám nic říkat.

On totiž o vás vypráví, že jste ho vyšetřoval?

To si nepamatuji, ale tehdy jsem nebyl vyšetřovatel.

On o vás říká, že jste ho dokonce mlátil...

To je blbost.

Znal jste velitele věznice Pergla? Ten byl za násilí na vězních dokonce odsouzen?

Znal jsem ho jenom ze služby. Já si potřebuji sednout...

Co si o tom dneska myslíte, že političtí vězni takto vzpomínají ...

Co zažili, to vypráví.

Je to tedy pravda?

Já už nevím, nepamatuji si. Vždyť je to šedesát roků, prosím vás! Já jsem nastoupil do armády a byl jsem zařazen tam k tomu oddělení. Tam jsem měl být na stáži. Tak jsem tam byl na stáži. Pak jsem odešel do Banské Bystrice.

Co jste říkal té stáži v Domečku. Vy jste totiž jeden z posledních žijících svědků...

Ale já jsem nebyl v tom Domečku. Nevím jaké to bylo v Domečku. Já vím, že se tomu tak začalo říkat – Domeček. Já neměl v Domečku kanceláře. Ze začátku jsme byli tam, kde byl vyšší vojenský prokurátor. Pak jsem přešel do Banské Bystrice, to se už jmenovalo VKR.

Vojenská kontrarozvědka?

Ano.

A co jste tam dělal?

Tam už jsem byl vyšetřovatel.

A jaké zločiny jste vyšetřoval?

Zločiny, ...hm..., sběhnutí do ciziny, nedovolené ozbrojování, ohrožení státního tajemství a poslední dobou asi deset roků jsem dělal referenta pro vnitřní utajení. Podle těch směrnic jsem schvaloval, co je tajné, přísně tajné, a podobně.

Tomáš Sedláček vyprávěl, že měl vlastně štěstí, že dostal vás, protože jste ho jednak tolik nemlátil a ...

Já jsem ho vůbec nemlátil. To si vymýšlí. Já jsem ho nevyšetřoval, nezatýkal, já jsem se tam víceméně díval, učil psát na stroji.

Co jste zapisoval?

Co Sedláček diktoval, to jsem napsal.

A co tedy Tomáš Sedláček spáchal?

Já nevím. Nevím za co byl žalovaný.

Podle vzpomínek pamětníků, politických vězňů z 50. let, docházelo na nich často k fyzickému i psychickému násilí...

Podívejte se, to jsem se všechno dozvěděl dokonce pravděpodobně až po roce 1989.

Byla to podle vás doba totality?

Tak já jsem to tehdy nepovažoval za totalitní režim. Postě jsem nastoupil a plnil rozkazy. Já jsem byl povolán do armády, já jsem měl dělat na dráze.

Výsledek Řičicova vyšetřování: Doživotí

Jaroslav Řičica působil především na Hlavní informační správě OBZ v Banské Bystrici, do roku 1972 byl na Hlavní správě vojenské kontrarozvědky. Na počátku 50. let chtěl spolu se svými kolegy dostat a vytlouct z Tomáše Sedláčka podpis pod protokoly, doznání, že připravoval ozbrojenou vzpouru. Ať už si na to Řičica pamatuje nebo ne (a mě se jeho ztráta paměti zdá víc než nevěrohodná), jisté je, že po pádu komunismu, v letech 1992 nebo 1993, byl v mnohem lepší kondici než dnes. Kdyby ho někdo vyslechl tehdy... Kdyby se jím vůbec někdo zabýval...

Vyšetřovací spisy generála Tomáše Sedláčka se zachovaly v Archivu bezpečnostních složek Ministerstva vnitra. Sedláček měl být součástí spiknutí proti režimu, ale ve skutečnosti se žádné přípravy převratu nezúčastnil.

Vypovídal proti němu jeho rovněž zatčený kamarád z plzeňské posádky, štábní kapitán Josef Kučera, jenže vyšetřovacím protokolům se nedá věřit, „vojenští estébáci“ je psali podle svého, nikoli podle toho, co říkaly jejich oběti. Historik Jiří Plachý generálovy spisy prostudoval: *„Ve většině protokolů dochází k doznání a píše se v nich o konspirativních schůzkách, skladech zbraní, o širší*

odbojové organizaci. To ale byly výsledky vyšetřovacích metod. I v tom výslechovém spise, pokud známe pozadí případu, najdeme indicie, že to s tím údajným spiknutím bylo docela jinak. Například při konfrontaci s kapitánem Kučerou odmítal tehdejší major Sedláček jakoukoliv vinu. A co se týká Kučerových protokolů, musíme mít na paměti, že byl fyzicky týrán a bylo mu vyhrožováno šibenicí. Měl tehdy rodinu, dvě malé děti a i v tomhle směru ho týrali. Tomáš Sedláček neměl děti a neměl tak tvrdého vyšetřovatele, který by mu třeba, jak říká, mával šibenicí před nosem. Jeho vůbec nenapadlo, že by mohl dostat nejvyšší trest. A samozřejmě mu pomáhala i jeho houževnatost a zkušenosti z války, to všechno mu pomáhalo, aby si uhájil alespoň minimální manévrovací prostor.“

Sedláčkův přítel a kolega z plzeňské posádky, spoluobviněný štábní kapitán Josef Kučera byl v Domečku trýzněn a vydírán tak, že když se po soudu sešli ve Valdicích na cele, nebyl schopen odlišit realitu od fikce, kterou mu vyšetřovatelé vtloukli do hlavy. Byl prý tak zmatený, že mluvil jen ve frázích, které se naučil z protokolů. Naposledy historik Jiří Plachý: „*Skupina nesla v análech StB krycí označení Irena. Bylo v ní souzeno pět vyšších důstojníků, Sedláček a kapitán Kučera dostali doživotí. Proces měl pak tragické vyústění - prokurátor se v případě kapitána Kučery odvolal a požadoval pro něj trest smrti, který mu nakonec udělil Nejvyšší soud. Kučera byl pak skutečně popraven. Prokuratura navrhovala trest smrti i pro Tomáše Sedláčka, ale nakonec milostivě přikročili k nižšímu trestu, protože měl zásluhy ze zahraničního odboje.“*

Generál Tomáš Sedláček měl za sebou soud a před sebou muklovskou pouť po kriminálech a pracovních táborech ve Valdicích, na Mírově, v Leopoldově a na Bytízu. Žena, o které snil během výslechů, na něj vydržela čekat osm let – o rozvod požádala necelý rok před amnestií v šedesátém, před amnestií, o které nikdo nemohl tušit a po níž se Tomáš Sedláček dostal na svobodu. Pracoval pak jako stavební dělník a asistent projektanta, znovu se

oženil. Dnes je čestný předseda obce legionářské a toušeňského Sokola, čestný občan Prahy 6, Brandýsa, Staré Boleslavi, Lázní Toušeň a francouzského města Agde... Jeho historie se ještě dotkneme v dalších kapitolách této knihy.

Štábnímu kapitánovi Josefu Kučerovi se čtyři měsíce po zatčení v roce 1951 narodila dcera, kterou nikdy neviděl. Prezident Klement Gottwald nevyhověl žádosti rodiny o milost, poprava byla vykonána 14. listopadu 1952. Z archivních dokumentů jsem vyčetl, že v den popravy bylo Kučerovi zabaveno 500 Korun československých na úhradu rakve. Tyto peníze mu rodina ještě v září poslala do vězení...

* * *

Když Tomáš Sedláček utíkal na Západ, byl hrdina následujícího příběhu – Jaroslav Grosman – ušatý učeň, kterého politika nezajímala. O pár let později se už mohli potkat na Dukle, kde byl Sedláček „mazák“ a Grosman „bažant“. Pak se to trochu obrátilo: do komunistických kriminálů se totiž Grosman dostal o tři roky dřív...

* * *